

Minnisblað

Móttakandi: Framkvæmdastjóri

Dags.: 23. september 2020

Sendandi: Sigurður Ármann Snævarr

Málsnr.: 2009671SA

Málalykill: 13.30

Efni: Aðgerðir ríkisstjórna á Norðurlöndum fyrir sveitarfélög vegna Covid-19 kreppunnar - Uppfært

Á fundi stjórnar sambandsins 7. maí var lagt fram minnisblað hag- og upplýsingasviðs um aðgerðir ríkisstjórna á Norðurlöndum í þágu sveitarfélaga vegna Covid 19 kreppunnar. Niðurstaðan í minnisblaðinu var að „ríkissjóðir ríkjanna munu bæta sveitarfélögum allan eða næstum allan þann efnahagslega skaða sem af veirunni hlýst.“ Í minnisblaðinu var stöðunni lýst eins og hún var um miðjan apríl og byggði á samtölum við kollega í systursamböndum sambandsins.

Þetta minnisblað er unnið með sama hætti og byggir á samtölum og tölvupóstsamskiptum við sömu kollega. Misjafnt er milli ríkjanna hversu mikið hefur gerst frá því í um miðjan apríl. Á haustdögum verða lögð fram frumvörp til fjárlaga í öllum ríkjunum og er þess beðið með nokkurri eftirvæntingu. Hafa systursamböndin lagt fram kröfur um að aðgerðum í þágu sveitarfélaga verði framhaldið og að þeim verði áfram bættur fjárhagslegur skaði vegna faraldursins. Hag- og upplýsingasvið mun áfram fylgjast með þróun þessara mála annars staðar á Norðurlöndum.

Hafa ber í huga

Hlutur sveitarfélaga annars staðar á Norðurlöndum í starfsemi hins opinbera er mun stærri en hér á landi, eða um 2/3 á móti rösklega 1/3 hér á landi. Mestu munar að í þeim löndum eru framhaldsskólar, málefni aldraðra og heilsugæsla verkefni sveitarfélaga.

Í Danmörku og Svíþjóð nefnist þriðja stjórnsýslustigið „regioner“ sem annast um rekstur sjúkrahúsa. Í Finnlandi eru byggðasamlög (s. samkommuner) að taka í auknum mæli á sig mynd þriðja stjórnsýslustigsins og þau reka sjúkrahús. Sjúkrahús eru rekin af ríkinu í Noregi, en voru áður rekin af fylkjunum sem er þriðja stjórnsýslustig.

Verkefni norrænna sveitarfélaga á sviði heilbrigðismála hafa vitaskuld haft í för með sér verulegan kostnaðarauka, ekki síst er varðar sýnatöku og smitrakningu, og umönnun aldraðra.

Danmörk

Danska kerfið er um margt einstakt og ólíkt því sem þekkest annars staðar á Norðurlöndum. Afgerandi fyrir fjármál danskra sveitarfélaga eru samningar sem KL (d. Kommunernes Landsforening) gerir f.h. sveitarfélaga við ríkið að vori fyrir næsta fjárhagsár. KL deilir síðan fjármunum út til sveitarfélaga með ákveðnum hætti á grundvelli fjárhagsáætlana einstakra sveitarfélaga.

Meðal annars stendur sveitarfélögum til boða um að semja við ríkið um að það ábyrgist skatttekjur næsta árs í stað þess að taka áhættu um hverjar skatttekjur sveitarfélagsins gætu orðið. Langflest sveitarfélög völdu fyrri kostinn í fjárhagsáætlun 2020. Ríkið kom til móts við þau fáu sveitarfélög sem völdu síðari kostinn, enda hefðu þau að öðrum kosti orðið fyrir verulegu tekjufalli. Fyrir vikið verða sveitarfélög sem reiða sig á ferðaþjónustu, s.s. Tårnby þar sem Kastrup er, fyrir aðeins smávægilegu fjárhagslegu tapi.

Fyrir liggur að danska ríkisstjórnin mun bæta sveitarfélögunum upp kostnaðarauka vegna faraldursins og tekjutap. Í tengslum við gerð fjárhagssamkomulags milli ríkis og sveitarfélaga var danska sambandinu falið að kanna hver beinn nettókostnaðarauki sveitarfélaga vegna veirunnar gæti verið. Leiddi könnunin í ljós kostnaðarauka upp á 5-6 ma. DKK og er þá tekið tillit til lækkunar breytilegs kostnaðar vegna minni starfsemi.

Útlit er fyrir að fjárhagsaðstoð og ýmsar félagslegar tilfærslur verði meiri í ár en ráð var fyrir gert í samkomulaginu fyrir árið 2020. Áætlað er að útgjöldin verði 3,4 ma.kr. meiri og hækka framlög til ríkisins til sveitarfélaga sem því nemur.

Samkomulag var gert við ríkið um að hækka fjárfestingaþak sveitarfélaga árið 2020. Lögð var áhersla á verkefni sem hægt væri að fara í strax og jafnframt lögð áhersla á verkefni sem draga úr orkunotkun sveitarfélaga. Ríkið gefur sveitarfélögum heimild til að fjármagna verkefni með lántökum.

Finland

Með fjórðu fjárhagsáætlunum þessa árs verður stuðningur ríkisins við finnsk sveitarfélög vegna Covid um 1,4 ma. € Af þessari fjárhæð eru 770 m. € hækkan jöfnunarframlaga, 410 m. € hækkan á hlutdeild sveitarfélaga í fyrirtækjaskatti um 10 %stig, og almennt framlag 260 m. €. Til viðbótar kemur aukið framlag til sjúkrahúsa um 200 m.€ vegna umönnunar þeirra sem veikst hafa af Covid.

Finnska sambandið (f. Kuntaliitto) áætla að Covid áhrifin á finnsk sveitarfélög verði um 1,9 ma.€ í ár. Því er útlit fyrir að stuðningur ríkisins dekki tæplega ¾ af áhrifunum. Þá er það mat sambandsins að Covid áhrifin verði ívið minni á næsta ári eða um 1,7 ma.€. Finnska sambandið leggur sambandið mikla áherslu á að ríkið bæti sveitarfélögum upp þessi fjárhagsáhrif að fullu. Hefur sambandið í því efni lagt til að tekjustofnar sveitarfélaga verði styrktir með því að hlutur sveitarfélaga í tekjuskatti fyrirtækja verði hækkaður og sveitarfélögin fái hluta af fjármagnstekjuskatti sem í dag fellur ríkinu í skaut.

Framlag til sveitarfélaga vegna Covid 19 í frumvarpi til fjárlaga 2021 voru nokkru lægri en finnska sambandið hafði gert kröfu um eða 1,45 ma.€.

Noregur

Norska sambandið (no. KS – Kommunernes Sentralforbund) vann í vor ítarlegt mat á heildaráhrifum Covid á norsk sveitarfélög. Mat sambandsins er að heildaráhrifin séu á á bilinu 18-28 ma. NOK árið 2020. Í fjárhagsáætlunum sem lögð voru fram í maí kemur fram

mat ríkisins á áhrifunum á fyrri hluta ársins. Að mati KS er lítil munur á þessum áætlunum.

Áhersla er lögð á viðhaldsverkefni á vegum sveitarfélaga. Ríkið lagði sveitarfélögum til 2,5 ma. NOK á þessu ári til slíkra verkefna. KS hefur lagt ríka áherslu á að þessi framlög verði hækkuð upp í 4 ma.kr. og að fylkjum verði einnig veitt framlag til viðhaldsverkefna.

Starfshópur ríkis og sveitarfélaga hefur verið skipaður til að gera athugun á beinum og óbeinum áhrifum Covid á sveitarfélög. Starfshópnum er ætlað að skila niðurstöðu í apríl á næsta ári og birta bráðabirgðaniðurstöðu í nóvember.

Sviðsjó

Framlög ríkisins til sveitarfélaga (og regioner) vegna Covid 19 eru af tvennum toga. Annars vegar almenn framlög sem greiðast til sveitarfélaga eftir höfðatölu. Hins vegar er um að ræða sérstök framlög vegna aukakostnaðar af ýmsu tagi.

Almennum framlögum er einkum ætlað að bæta sveitarfélögum tapaðar tekjur. Á þessu ári hafa sveitarfélög fengið sem nemur 20 ma.SEK. (18,75) framlög og regioner tæplega 10 ma.SEK. Sérstökum framlögum er ætlað að koma til móts við kostnaðarauka sem sveitarfélög verða fyrir vegna Covid 19. Í flestum tilvikum hafa sveitarfélög þurft að sækja um sérstök framlög og nema þau yfir 100 ma. SEK., stóru fjárhæðirnar tengjast heilsugæslunni, sýnatöku, smitakningu o.fl.

Í fjárlögum 2021 verða almenn framlög til sveitarfélagageirans hækkuð um 10 ma. SEK. og um 5 ma. 2022. Þessum framlögum verður dreift eftir íbúafjölda, 70% fellur sveitarfélögum í skaut og 30% til regioner.

Lögð verður mikil áhersla á að styrkja ennfrekar umönnun aldraðra sem er verkefni á vegum sveitarfélaga. Í fjárlögum er þannig gert ráð fyrir að framlög til þessa málaflokks verði aukin um tæpa 10 ma.SEK

Það er mat sænska sambandsins SKR (s. Svenska Kommuner och Regioner) að ríkið hafi komið vel til móts við sveitarfélögin, hafi verndað þau að mestu leyti á þessu ári. Útlit er fyrir að sama muni eiga við á næsta ári. Fjárhagsstaða sænskra sveitarfélaga er mjög góð um þessar mundir.

Niðurstaða

Ekki verður annað séð en að ríkissjóðir annars staðar á Norðurlöndum muni styðja myndarlega við sveitarfélögin og þá almenna þjónustu sem þau veita íbúum sínum.

SAS

